

Leefstijl

Sociaal-emotionele vaardigheden
voor het primair onderwijs

Handleiding groep 7

Colofon

Uitgeverij: Uitgeverij Edu'Actief b.v. Meppel
Auteurs: Odile van Eck, Sabien Onvlee
Redactie: Uitgeverij Edu'Actief b.v. Meppel
Inhoudelijke redactie: Marleen Blokhuis
Advies en media-educatie: Dr. Martine F. Delfos,
Advies: Dr. Clementine van Eck en Delano Mc Andrew
Vormgeving: Van der Eijk Grafisch Ontwerp
Illustraties: Bart Kranenburg, Mirèn van Alphen
Drukwerk: Scan Laser, Zaandam

Docentenhandleiding Leefstijl voor primair onderwijs groep 7

Feedback

Corinne Boswijk
 Bas Wesseling
 Heinnie Kieft
 Hilde Teunen
 Marry van der Aa
 Rianne Vervoorn

Met dank aan:

St. Willibrordusschool, Bakel
 Rehobothschool, Nijkerk
 Stoklandschool, Son en Breugel
 De Korenaar, Eindhoven
 De Letterbeam, Heerenveen
 Het Kompas, Heerenveen
 De Uilenbrink, Veghel

ISBN: 978 90 3720 705 7

NUR: 194

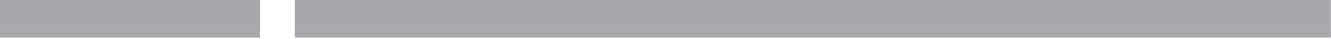
Trefwoord: leermiddelen; sociaal-emotionele ontwikkeling primair onderwijs

Copyright © 2011 Uitgeverij Edu'Actief b.v. Meppel
 Postbus 1056
 7940 KB Meppel
 Tel.: 0522-235235
 Fax: 0522-235222
 E-mail: info@edu-actief.nl
 Internet: www.edu-actief.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
 No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Handleiding groep 7

Inhoud handleiding groep 7

Thema 1	De groep? Dat zijn wij!	93
Les 1	Leuk je weer te zien!	95
<i>Activiteiten</i>	1. Het spel met de krant.....	98
	2. Waar gaat deze les over?	98
	3. Doe jij dat ook?	98
	4. Nieuwsjagen	99
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Dit ben ik!	100
<i>Kopieerblad 1</i>	Nieuws jagen	101
Les 2	Veiligheid voorop	103
<i>Activiteiten</i>	1. Veilig naar school	106
	2. Steun op mij.....	106
	3. Waar gaat deze les over?	107
	4. Veiligheid voorop	107
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Veiligheid in elf woorden.....	107
<i>Media-educatie</i>	Sneller dan het geluid!	108
Les 3	Wat spreken we af?	109
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?.....	112
	2. Ganzenbord	112
	3. De regels van het spel	113
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Dit spreken we af	114
Les 4	Een goede vriend is iemand die	115
<i>Activiteiten</i>	1. Ik houd van iedereen	118
	2. Waar gaat deze les over?.....	118
	3. Een goede vriend is iemand die	118
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Raad waar het om gaat	119
	Extra: De grote vriendschapsposter	119
<i>Media-educatie</i>	Over msn en vrienden	119
<i>Kopieerblad 1</i>	De grote vriendschapsposter.....	121

Thema 2	Praten en luisteren	123
Les 1	Jij vertelt, ik luister	125
<i>Activiteiten</i>	1. Zoek je liedje	128
	2. Waar gaat deze les over?	128
	3. Luister-ellende	128
	4. Zo laat ik zien dat ik goed naar je luister!	129
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Jij vertelt, ik luister!	129
	6. Is het luisteren gelukt?	129
	Extra: Krishnamurti	130
<i>Media-educatie</i>	Een luisterrapport voor de tv-ster	130
<i>Kopieerblad 1a+b</i>	Zoek je liedje	131, 132
Les 2	Open of gesloten?	133
<i>Activiteiten</i>	1. Vraag en antwoord	136
	2. Open of gesloten?	136
	3. Waar gaat deze les over?	136
	4. Mag ik je iets vragen?	136
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Open of gesloten? – vervolg	137
<i>Media-educatie</i>	Vragen in de chatroom	137
<i>Kopieerblad 1</i>	Vraag en antwoord	138
Les 3	Lichaamstaal en intonatie	139
<i>Activiteiten</i>	1. Spring erin	142
	2. Waar gaat deze les over?	142
	3. Zeg het met	142
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Over lichaamstaal en intonatie	143
	Extra: Een stomme film	144
<i>Media-educatie</i>	Luisteren naar de doventolk	144
<i>Kopieerblad 1</i>	Spring erin	145
Les 4	(On)vriendelijke berichten	147
<i>Activiteiten</i>	1. Een vriendelijke boodschap	150
	2. Waar gaat deze les over?	150
	3. (On)vriendelijke berichten	150
	4. Kris kras kwets	150
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Zo kan het ook!	151
<i>Kopieerblad 1</i>	Een vriendelijke boodschap	152
<i>Kopieerblad 2</i>	(On)vriendelijke berichten	153

Thema 3	Ken je dat gevoel?	155
Les 1	Zie en hoor je wat ik voel?	157
<i>Activiteiten</i>	1. Welk gevoel?	160
	2. Waar gaat deze les over?	160
	3. Welk gevoel heb ik erbij?	161
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Hoe zeg je het?	161
	5. Wat is wat?	161
<i>Media-educatie</i>	Smileys met gevoel	162
<i>Kopieerblad 1</i>	Welk gevoel?	163
<i>Kopieerblad 2a+b+c</i>	Welke gevoel heb ik erbij?	164-166
<i>Kopieerblad 3</i>	Wat is wat?	167
Les 2	Wat maakt ons verdrietig?	169
<i>Activiteiten</i>	1. Is dit erg?	172
	2. Waar gaat deze les over?	172
	3. Wat maakt ons verdrietig?	172
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Wat doe jij? Wat doe ik?	172
<i>Media-educatie</i>	Verdriet van de één, vermaak voor de ander?	173
Les 3	Boos? Relax!	175
<i>Activiteiten</i>	1. Ik word kwaad als	178
	2. Waar gaat deze les over?	178
	3. Wat doe jij als je kwaad bent?	178
	4. Wat gebeurt er als je boos bent?	178
	5. De 'tactiek van het colablikje'	178
<i>Verwerking en afronding</i>	6. Relax!	180
	Extra: Een boze brief	180
<i>Kopieerblad 1</i>	De 'tactiek van het open colablikje'	181
Les 4	Zeg wat je dwarszit	183
<i>Activiteiten</i>	1. Boze beelden	188
	2. Waar gaat deze les over?	188
	3. Hoe zeg je wat je dwarszit?	188
	4. Zeg wat je dwarszit!	189
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Puzzelen maar	190

Thema 4	Ik vertrouw op mij!	191
Les 1	Ken jij jezelf?	193
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?	196
	2. Dwalen door het doolhof	196
	3. Wie ben ik?	196
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Wat doe jij in het circus?	196
	5. Komt dat zien!	197
Les 2	Kritiek en complimenten	199
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?	202
	2. Kritiek geven en krijgen	202
	3. Van goede kritiek wordt niemand ziek	202
	4. Complimenten	203
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Compliment voor jou	203
	Extra: Top secret	204
<i>Media-educatie</i>	Complimentenkrant	204
<i>Kopieerblad 1a+b</i>	Kritiek geven en krijgen	205, 206
Les 3	Is dat geheim?	207
<i>Activiteiten</i>	1. Een geheime tekening	210
	2. Waar gaat deze les over?	210
	3. Geheimhouden of niet?	211
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Wat ervan komt	212
<i>Media-educatie</i>	Geheimen op internet	212
<i>Kopieerblad 1a+b+c</i>	Een geheime tekening	213-215
Les 4	Dat is gewoon zo	217
<i>Activiteiten</i>	1. Zoek anderen die	220
	2. Waar gaat deze les over?	220
	3. Dat is gewoon zo	220
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Familieschild	221
	5. Wie is wie?	221
<i>Kopieerblad 1</i>	Familieschild	223

Thema 5	Allemaal anders, iedereen gelijk	225
Les 1	Pesten, doe jij mee?	227
<i>Activiteiten</i>	1. Doe wat ik zeg!	232
	2. Waar gaat deze les over?	232
	3. Gepest! Wat doet de rest?	232
<i>Verwerking en afronding</i>	4. De kamelenslachter	233
	Extra: Arm- en handmassage	234
<i>Media-educatie</i>	Digipesten	235
Les 2	Ieder zijn eigen stijl	237
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?	240
	2. Voorkeursstijl	240
	3. Wat past bij jou?	240
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Piramide	241
<i>Media-educatie</i>	Computerstijl	241
<i>Kopieerblad 1</i>	Piramide	242
Les 3	's Lands wijs, 's lands eer	243
<i>Activiteiten</i>	1. Het migrantenspel	244
	2. Waar gaat deze les over?	244
	3. 's Lands wijs, 's lands eer	244
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Kruip in de huid van de ander	247
	Extra: Tentoonstelling	247
<i>Media-educatie</i>	WWW	247
<i>Kopieerblad 1</i>	's Lands wijs, 's lands eer	248
Les 4	(Ver)oordeel niet te snel	249
<i>Activiteiten</i>	1. Oordeel zelf	252
	2. Waar gaat deze les over?	252
	3. Vooroordelen, discriminatie en racisme	252
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Anders dan anderen	254
	5. Wat vind jij?	254
	Extra: Ken je die van ...?	254
<i>Media-educatie</i>	Vooroordeel?	254

Thema 6	Lekker gezond	255
Les 1	Bewegen? Goed voor je gezondheid! Geweldig voor je humeur!	257
<i>Activiteiten</i>	1. Ga je gang	260
	2. Waar gaat deze les over?	260
	3. Scoor de sporten	260
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Bewegen? Goed voor je gezondheid! Geweldig voor je humeur!	261
<i>Media-educatie</i>	Uren achter het scherm	261
Les 2	Roken schaadt de gezondheid	263
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?	266
	2. Wel of niet roken?	266
	3. Rookalarm	266
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Roken schaadt de gezondheid	267
<i>Media-educatie</i>	Reclame	267
<i>Kopieerblad 1</i>	Dit is een long van iemand die rookt.	268
<i>Kopieerblad 2</i>	Dit is een long van iemand die niet rookt.	269
Les 3	Jongens, meisjes	271
<i>Activiteiten</i>	1. We maken een vierkantje van jongens ... en de meisjes	274
	2. Waar gaat deze les over?	274
	3. Het (kleine) verschil	274
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Jongens, meisjes	275
	5. Wie heeft er nog een vraag?	276
	Extra: Raadsel	276
<i>Media-educatie</i>	Rollen in de reclame	276
<i>Kopieerblad 1</i>	Jongens, meisjes	277
<i>Kopieerblad 2</i>	Jongens, meisjes	278
Les 4	Eval-u-wat?	279
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?	282
	2. Het eval-u-wat?-spel	282
<i>Verwerking en afronding</i>	3. De handenkring	283
<i>Media-educatie</i>	Dat doe je zo!	283
<i>Kopieerblad 1a+b+c</i>	Het eval-u-wat?-spel	284-286

Thema 1 **De groep? Dat zijn wij!**

Les 1 **Leuk je weer te zien!**

Samen plezier maken en elkaar beter leren kennen.

Achtergrond voor leerkrachten

In dit eerste thema besteden we tijdens de vier leefstijllessen aandacht aan de sfeer in de groep. Als de sfeer goed is, voelen kinderen zich in de klas op hun gemak. Vaak zullen kinderen die niet van school(vakken) houden toch met plezier naar school komen als ze goed contact hebben met de leerkracht en hun klasgenoten. Omgekeerd geldt natuurlijk hetzelfde: kinderen die leren leuk vinden, maar zich niet prettig voelen in de groep, komen waarschijnlijk met tegenzin naar school. Een goed functionerende groep heeft een positieve invloed op de persoonlijke ontwikkeling van ieder kind afzonderlijk en zal de creativiteit van de groep in zijn geheel vergroten.

In de eerste les van het nieuwe schooljaar staat de (hernieuwde) kennismaking met elkaar en de leerkracht centraal. Ook al kennen sommige kinderen elkaar al, ze kunnen altijd meer van elkaar te weten komen. Iedereen is uniek en heeft zo zijn eigen redenen om zich op een bepaalde manier te gedragen. Als je elkaar beter kent, begrijp je elkaars reacties beter en wordt het onderlinge contact beter.

Plezier maken is een belangrijk doel op zich. Als kinderen merken dat ze samen 'lol' kunnen maken, ontstaat er eerder een gevoel van onderlinge verbondenheid. Het lijkt misschien een open deur, maar voor het groepsgevoel is het van belang dat iedereen de naam van de anderen kent en ook weet hoe alle namen worden uitgesproken.

Het woordenmonster

Gebruik het Woordenmonster als volgt: bevestig een A4-tje in de buik van het monster. Nieuwe woorden schrijft u in de buik van het beest. Gebruik deze woorden regelmatig, zodat ze bekend(er) worden. Voeg nieuwe woorden toe en vervang na verloop van tijd de (bekende) woorden door een nieuw A4-tje in de buik van het monster te bevestigen. De achterliggende gedachte bij het woordenmonster is dat het de woordenschat van de kinderen helpt te vergroten.

Lesdoel

Kinderen:

- maken samen plezier en leren elkaar beter kennen.
- bedenken welke vragen ze kunnen stellen om meer te weten te komen van een ander.
- staan stil bij persoonlijke veranderingen.

Overzicht lessuggesties

Activiteiten

1. Het spel met de krant

Een reactiespel. Kinderen noemen de naam van een klasgenoot vóór ze met een krant 'getikt' worden.

2. Waar gaat deze les over?

3. Doe jij dat ook?

Een spel. Kinderen laten iets van zichzelf zien aan de groep.

4. Nieuwsjagen

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen gaan op zoek naar nieuwtjes over elkaar.

Verwerking en afronding

5. Dit ben ik!

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen beantwoorden vragen over hoe ze nu zijn. De antwoorden worden vergeleken met die van het jaar daarvoor.

Woordenmonster

Thuiswerk

Materiaal

Voor activiteit 1:

- Eén opgerolde krant.

Voor activiteit 4:

- Werkboek.
- Kopieerblad 1.

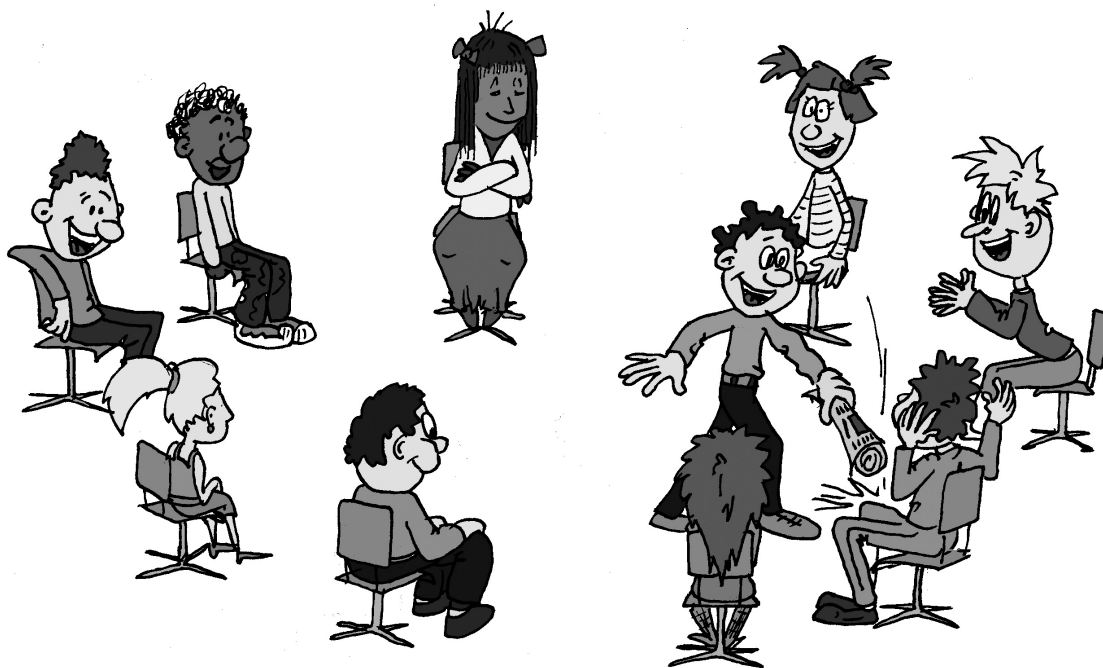
Voor activiteit 5:

- Werkboek.

Lessuggesties Activiteiten

1 Het spel met de krant

Een reactiespel. Kinderen noemen de naam van een klasgenoot vóór ze met een krant 'getikt' worden.

De kinderen zitten in een kring. Eén kind is de krantentikker. Dit kind staat in het midden van de kring met een opgerolde krant. Spreek duidelijk af waar getikt mag worden. Bijvoorbeeld alleen op de knieën of voeten van kinderen in de kring.

Begin als leerkracht met het noemen van een naam (eventueel voor- en achternaam). Het kind dat is genoemd, moet proberen om vóór het met de krant wordt afgetikt de naam van een klasgenoot te noemen. Wie is afgetikt, wordt de nieuwe krantentikker.

2 Waar gaat deze les over?

'Deze les maken we samen plezier en leren we elkaar (nog) beter kennen. Ook al kennen jullie elkaar al jaren, toch ben je ieder schooljaar weer een beetje anders. Je hebt nieuwe dingen geleerd, dingen meegemaakt en je vindt misschien wel andere dingen leuk dan vorig jaar.'

3 Doe jij dat ook?

Een spel. Kinderen laten iets van zichzelf zien aan de groep.

De kinderen zitten in de kring. Vraag alle kinderen die van sport houden op te staan. Deze kinderen beelden nu om de beurt uit van welke sport ze houden. De rest van de klas raadt om welke sport(en) het gaat.

Geef vervolgens andere opdrachten en maak daarvoor een keuze uit de volgende suggesties.

Sta op als je:

- meer dan één taal spreekt. Zeg: 'Hallo, hoe gaat het ermee?' in de verschillende talen.
- uitslaapt in het weekend. Vertel tot hoe laat. En waar je zo moe van bent, dat je wilt uitslapen.
- een huisdier hebt. Maak het geluid van je huisdier(en) of beeld ze uit.
- een muziekinstrument bespeelt. Beeld uit welk instrument je bespeelt.
- een jonger broertje of zusje hebt. Vertel wat je leuk of niet zo leuk vindt aan hem of haar.
- geen enkel gaatje in je tanden hebt. Vertel hoe je dat voor elkaar krijgt.
- iedere week naar de kerk of moskee gaat.
- ...

4 Nieuwsjagen

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen gaan op zoek naar nieuwtjes over elkaar.

Vertel de kinderen dat ze allemaal journalist zijn geworden. Wat doet een journalist? Hij jaagt op nieuws. De bedoeling van deze opdracht is om iets nieuws te ontdekken over een klasgenoot. Inventariseer met de kinderen op wat voor nieuwtjes ze kunnen 'jagen'.

Bijvoorbeeld: Wat is er gebeurd in de vakantie? Zijn er nieuwe kapsels? Heeft iemand gaatjes in zijn oren laten prikken? Wie is er tijdens de vakantie 'verslaafd' geraakt aan een nieuw computerspelletje en wie heeft nieuwe vrienden gemaakt? Is er iemand die iets gedaan heeft waarvan hij nooit had gedacht dat hij dat nog eens zou durven?

Vertel de kinderen dat journalisten soms opdringerig zijn en zich bemoeien met zaken die hun niets aangaan (de roddelpers). Benadruk daarom dat het *niet* nodig is om op elke vraag een antwoord te geven en wijs ze op het recht van privacy (het recht om te passen!). Laat kinderen voor zichzelf nadenken over mogelijke primeurs die ze met klasgenoten willen delen.

Alle kinderen bedenken voor zichzelf een aantal vragen om aan klasgenoten te stellen. Deze vragen schrijven ze bij de opdracht *Nieuwsjagen* in het werkboek.

Maak daarna groepjes van drie of vier kinderen. Gebruik hiervoor kopieerblad 1. Deel de kaartjes uit. De kinderen gaan op zoek naar klasgenoten die dezelfde krant of hetzelfde tijdschrift op hun kaartje hebben staan. Om de beurt stellen de 'journalisten' hun vragen aan elkaar. Het langste kind begint met vragen stellen. De journalisten maken notities van de antwoorden bij de opdracht *Nieuwsjagen* in het werkboek, zodat ze straks verslag kunnen doen van hun interview.

Mogelijke vragen

- Wie heeft een exclusief nieuwtje gevonden over een klasgenoot?
- Wie wist zelf nog niet dat hij een nieuwtje had voor de klas? Wat was het nieuwtje?

Extra

Van al het nieuws maken de kinderen een klassenkrant of een reportage, compleet met krantenkoppen. *Alaya drie levels hoger bij Snakes; Bart heeft vakantie vrienden gemaakt op camping in Sneek, enzovoort.* Bij de nieuwtjes kunnen foto's worden genomen of tekeningen worden gemaakt.

Verwerking en afronding

5 Dit ben ik!

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen beantwoorden vragen over hoe ze nu zijn. De antwoorden worden vergeleken met die van het jaar daarvoor.

De kinderen maken de opdracht *Dit ben ik!* in het werkboek. Bij de opdracht *Ben ik veranderd?* schrijven ze wat ze zich herinneren van vorig jaar. Kinderen bespreken hun antwoorden met het kind naast hen. Stel daarna de volgende vragen aan de groep.

Mogelijke vragen

- Wat is anders dan vorig jaar?
- Hoe komt het dat je verandert?
- Wat is hetzelfde als vorig jaar?
- Welke wensen heb je voor dit schooljaar?

Woordenmonster

Mogelijke woorden: verslaggever, exclusief, reportage, privacy, roddelpers.

Thuiswerk

Zie de opdracht *Nieuwsjagen thuis* in het werkboek.